

Si e ka goditur pandemia riciklimin e plastikës

Article by Camille Nedelec

April 13, 2022

Në prill, ndërsa Europa qëndroi në vend dhe ekonomia globale u ndal , emetimet ditore globale të CO2 ranë me 17 për qind krahasuar me nivelet mesatare të vitit 2019. Shumë vunë re se pandemia dukej se kishte të paktën një avantazh: një shans që mjedisi të rikuperohej. Megjithatë, supozime të tilla mund të jenë shumë të gabuara. Camille Nedelec eksploron efektet e valëzuara të krizës së koronavirusit në një çështje urgjente mjedisore: prodhimin dhe riciklimin e plastikës. Në tranzicionin e Evropës drejt një ekonomie rrethore, ndikimi i krizës Covid-19 mund të jetë një pengesë e madhe.

How the Pandemic Has Hit Plastics Recycling

by Green Wave

0:00 | 17:55

Ndërsa konsumi i naftës ra nga një shkëmb në mes të krizës së Covid-19, çmimi i naftës u ul dhe përfundoi në negativ për herë të parë në histori, duke bërë që shumë njerëz madje të pyesnin nëse ky ishte fillimi i fundit të industrisë së naftës. Nafta Brent ra me 65.6 për qind për tremujorit, me çmime të përgjysmuara gjatë muajit mars. Nafta e lirë i bën alternativat e qëndrueshme shumë më pak konkurruese. Efekti i goditjes vërshon nëpër industritë që varen nga nafta si lëndë e parë, duke i bërë produktet me prejardhje të naftës si plastika më tërheqëse sesa alternativat e tyre më të shtrenjta të qëndrueshme.

Shumica e plastikës që në përdorim sot janë të virgjëra dhe sintetike, që do të thotë se ato janë bërë nga lëndë djegëse fosile që rafinohen dhe përpunohen në rrëshirë polimer para se të kthehen në produktin përfundimtar plastik. Është një zinxhir i gjatë furnizimi që përshkon industri dhe kontinente, por një rënie e madhe e çmimit të lëndës së parë bazë do të prekë çdo lojtar në këtë zinxhir.

“Çmimi i naftës dhe çmimi i produkteve plastike të virgjëra janë shumë të lidhura për shkak të mënyrës se si funksionon tregu,” shpjegon Dr Eleni Iacovidou, pedagoge në Manaxhimin e Mjedisit në Universitetin Brunel. “Nafta e lirë që vërshoi në treg e ka bërë prodhimin e materialeve të virgjëra shumë më të lira për t’u prodhuar sepse është lëndë e parë, por gjithashtu e ka bërë më të lirë edhe vetë procesin e prodhimit. Kostoja kryesore e alokuar për prodhimin është intensiteti energjetik i procesit dhe nëse çmimi i naftës është i

ulët, kostot e prodhimit ulen.”

Çmimet e plastikës në rënie të lirë

Edhe pse çmimi i naftës që atëherë është rritur, konsumi ynë i naftës ka të ngjarë të bjerë edhe një herë pasi ne hyjmë në një recesion ekonomik global. Dhe çmimet e naftës do të bien në përputhje me rrethanat – që do të thotë se avantazhi i çmimit që ka plastika e virgjër ndaj plastikës së ricikluar nuk do të zhduket së shpejti. Të dhënat nga Plastic Portal tregojnë se pothuajse të gjitha rrëshirat plastike në Evropën Qendrore kanë shënuar rënie dyshifrore në përqindje në krahasim me vitin e kaluar. Rrëshira e polietilenit me densitet të lartë, e cila përdoret për të bërë gjithçka nga karriget deri te kontejnerët e ushqimit, ra me mbi një të katërtën në qershor. Plastika e ricikluar thjesht nuk mund të përfitojë nga të njëjtat forca tregu që po e bëjnë plastikën e virgjër kaq konkurruese, pasi burimi i parë i industrisë nuk është industria e naftës dhe gazit. Analiza e tregut nga S&P Global Platts vuri në dukje se më 17 qershor, marzhi i kostos së flakës së pastër të Evropës Veriperëndimore R-PET – lëndë e parë për prodhimin e shisheve të pijeve të ricikluara – ishte afër kostove të prodhimit, në 380 euro për milion ton. “Kërkesa e dobët kufizon rritjen e çmimeve,” vëren përditësimi.

Plastika e ricikluar thjesht nuk mund të përfitojë nga të njëjtat forca tregu që po e bëjnë plastikën e virgjër kaq konkurruese, pasi burimi i parë i industrisë nuk është industria e naftës dhe gazit.

Një faktor tjetër ndërlikues është ndikimi i bllokimeve në të gjithë botën. Në një deklaratë të lëshuar në maj, Plastics Recyclers Europe, një shoqatë që përfaqëson mbi nëntëdhjetë riciklues në të gjithë kontinentin, paralajmëroi se industria po mbyllte prodhimin “për shkak të zhvillimeve aktuale të tregut të shkaktuara nga pandemia e Covid-19” dhe fajësoi rënien e kërkesës mbi mbylljen e fabrikave të konvertimit, çmimet e ulëta të plastikës së virgjër dhe uljen e aktivitetit global.

Edhe Gjigantët janë të prekur

Kompani të shumëkombëshe kanë objektiva të vetë-imponuara të qëndrueshmërisë për rritjen e përqindjes së plastikës së ricikluar që përdoret në produktet e tyre, dhe me siguri janë mjaftueshëm të fuqishme financiarisht për të mos lëvizur në këto angazhime, veçanërisht pasi shtytja e mundshme nga publiku dhe investitorët do të ishte e rëndësishme.

Në qershor, aksionerët e Danone votuan për ta kthyer kompaninë në një Ndërmarrje Misioni – fjalë për fjalë, një sipërmarrje e orientuar nga misioni – e cila do ta bënte të detyrueshëm miratimin e masave të shtrirjes së gjerë të qëndrueshmërisë dhe përgjegjësisë sociale brenda kompanisë. Por në mes të pandemisë, Danone humbi një sërë objektivash të qëndrueshmërisë: të gjitha produktet e Volvic në Gjermani, të gjitha shishet e vogla evian dhe Volvic në Francë dhe të gjitha produktet evian në lëvizje në UK supozohej

të bëheshin nga 100 për qind PET të riciklueshm nga prilli e tutje.

Kur u pyen për komente, Danone shpjegoi se koronavirusi u kushtoi atyre në objektiva: “Ne filluam kalimin në 100 për qind rPET (tetrafit polietileni i ricikluar) në prill, por në kontekstin aktual, furnitorët nuk kanë qenë në gjendje të prodhojnë PET të ricikluar në sasi të nevojshme për të përmbushur planet tona origjinale. Kështu që na është dashur të rregullojmë një numër të diapazoneve tona të planifikuara 100 për qind të rPET deri më vonë gjatë vitit.”

Në maj, Coca-Cola humbi gjithashtu një objektiv të vetë-imponuar të qëndrueshmërisë prej 50 për qind të përmbajtjes së plastikës së ricikluar në pijet e saj në UK, por pretendon se do ta përmbushë këtë objektiv deri në fund të vitit dhe të gjitha shishet e saj në mbarë botën do të përbën 50 për qind nga plastika e riciklueshme deri në vitin 2030.

Jon Emans, president i Plastics Recyclers Europe, shpjegoi se çfarë ka ndodhur me prodhuesit e plastikës së riciklueshme të detyruar të mbyllen për shkak të masave të bllokimit të vendosura në Evropë: “Kompanitë po përpiqen të rimarrin biznesin dhe pyetja është se sa shpejt do mund ta bëjnë atë. ” Ndërsa ai kujton se nuk kishte parë ndonjë kompani të falimentonte në industri, ai thekson se shumë “kanë ndaluar prodhimin e tyre ose kanë prodhuar më pak, dhe sigurisht, shumë janë ende duke luftuar”. Ndërsa disa kanë rifilluar aktivitetet, kjo nuk ka qenë në të njëjtin nivel si përpara krizës së Covid-19.

Një luftë për sektorin e riciklimit

Edhe nëse klientët më të mëdhenj të lëndëve të para të plastikës si Danone janë në gjendje të kthehen në plastikë të riciklueshme sapo prodhimi të rifillojë, shumë të tjerë do të vazhdojnë t'i përgjigjen tregut. Kompanitë e ERGIS Group, një përpunues i plastikës në Evropën Qendrore dhe Lindore, prodhojnë filma, dysheme, mbrojtëse për fytyrën dhe ambalazhe, ndërsa krahu i tij riciklimit, ERGIS Recycling, prodhon një shumëllojshmëri të peletave rPET. Me një përmbledhje të të dy tregjeve, presidenti i ERGIS Group Tadeusz Nowicki shpjegoi se përpunuesit po marrin vendime racionale të biznesit në lidhje me zëvendësimin e riciklimit me lëndë të parë parësore, pavarësisht nga “kontradikta e dukshme me filozofinë e ekonomisë rrethore” dhe qëllimet e qëndrueshmërisë.

“Ne jetojmë në kohë të vështira dhe po bëhet gjithnjë e më e vështirë të bindësh klientët se ia vlen të blesh një produkt të ricikluar pak më të shtrenjtë. Vendime të tilla merren vetëm nga konsumatorët më të ndërgjegjshëm që kanë shkruar “politikën e gjelbër” në filozofinë e tyre”, shton ai. “Për momentin, ne mbajmë prodhim dhe shitje të qëndrueshme. Por askush nga ne nuk e di se çfarë do të sjellin ditët apo javët e ardhshme.”

“Ne jetojmë në kohë të vështira dhe po bëhet gjithnjë e më e vështirë të bindësh klientët se ia vlen të blesh një produkt të ricikluar pak më të shtrenjtë...”

Nëse ricikluesit më të mëdhenj ndiejnë erërat e kundërta, lojtarët më të vegjël janë nën presion edhe më të fortë. Drejtori manaxhues i një furnizuesi britanik të plastikës së

ricikluar (i cili nuk dëshiron të përmendet) komentoi se në kushtet aktuale të tregut, marzhi i fitimit të biznesit është bërë si brisk. Të paktën një klient që kishte filluar të përdorte materialet e ricikluara të kompanisë u kthye në plastikë të virgjër sepse ishte dukshëm më e lirë. Kërkimet nga klientët e rinj kanë pushuar plotësisht. Ndërsa drejtori është i bindur se biznesi do t'i bëjë ballë stuhisë, shumë lojtarë të tjerë të vegjël dhe të mesëm në sektor ka të ngjarë të zhduken.

Për më tepër, kushtet për sektorin mund të përkeqësohen edhe më shumë. “Eksportet e produkteve që vijnë nga Kina të prodhuara nga plastika e virgjër do të jenë aq konkurruese sa mund të vërshojnë tregun”, thotë Axel Barret, redaktor dhe themelues i lajmeve Bioplastics. “Kjo përfshin produktet dhe lëndët e para si granula PET. PET i virgjër është shumë më i lirë se i ricikluari. Kështu ishte para krizës, por tani është edhe më keq – mund të paguani deri në dyfish për një PET të ricikluar.”

Potencialisht, kjo mund të nënkuptojë se kur plastika e ricikluar të bëhet përsëri më konkurruese, infrastruktura e nevojshme për t'u kthyer në plastikë të ricikluar mund të mos ekzistojë më, duke shkaktuar dëme të qëndrueshme në aftësinë e Evropës për të reduktuar mbetjet plastike.

Çështje të ngulitura

Sipas Barret, gjendja e vështirë aktuale e industrisë është një përkeqësim i forcave të tregut që ishin tashmë në lojë përpara krizës. As plastika e ricikluar dhe as bioplastika (plastika e prodhuar nga burime biologjike si misri) nuk kishin kapacitetin për të përmbushur kërkesën dhe ato ishin më pak të afta për të nxitur ekonominë e shkallës. Sipas Komisionit Evropian, vetëm 6 për qind e materialeve të reja plastike vijnë nga riciklimi, që është një mundësi e humbur për të komercializuar dhe shtuar vlerën e mbetjeve të ambalazheve plastike. Dështimi për të zhbllokuar këtë vlerë të mundshme shton deri në 105 miliardë euro çdo vit.

Një rast që e tregon këtë është një skemë e planifikuar e kthimit të depozitave në Skoci, nisja e së cilës u shty nga prilli i vitit 2021 në korrik të vitit 2022, një vendim i marrë para pandemisë. Projekt-rregulloret u publikuan në shtator të vitit 2019, kur qeveria skoceze nisi diskutime të gjera me industrinë për të vlerësuar se si skema mund të zbatohet në mënyrë më efektive. Pas mbledhjes së provave, grupi këshillues kuptoi se pika më e hershme në të cilën do të ishte e mundur të fillonte skema ishte pothuajse një vit e gjysmë më vonë se sa ishte planifikuar.

[...] Gjendja aktuale e industrisë është një përkeqësim i forcave të tregut që tashmë ishin në lojë përpara krizës.

Por nëse bizneset nuk ishin gati përpara pandemisë, tani ato janë edhe më pak: një ndalim i kashtës plastike, përzierësve dhe sythave të pambukut u shty në të gjithë Mbretërinë e Bashkuar për shkak të shqetësimeve se bizneseve u duhet më shumë kohë për t'u rikuperuar nga ndërprerja e shkaktuar nga koronavirusi. Ai do të hynte në fuqi në prill të vitit 2020, por tani nuk do të hyjë në fuqi deri në tetor.

Aktivistja e ekologjisë Emily Stevenson e di mirë se do të jenë kolegët vullnetarë ata që do të përfundojnë duke u përballur me pasojat e tranzicionit me gunga të Evropës drejt ekonomisë rrethore. Ajo u katapultua në famë virale në vitin 2018 kur u diplomua në biologjinë detare me një fustan të bërë nga pako patatinash. Bashkëthemeluesja e Beach Guardian, një shoqatë bamirëse për pastrimin e plazheve me bazë në Cornwall, UK, ajo shpesh mbledh mbeturina që janë një dekadë të vjetra dhe që derdhen në plazhe për shkak të stuhive. Shumica e mbetjeve plastike që përfundojnë në oqeanë zhyten në fund të detit, duke e bërë pothuajse të pamundur pastrimin e tyre. Stevenson është e shqetësuar për bizneset lokale me para të kufizuara, të cilët tani nuk mund të përballojnë të bëjnë zgjedhje më të gjelbra.

“Unë e kuptoj që shumë biznese lokale që kanë punuar për shumë vite me radhë për të ndërtuar tregtinë e tyre tani po kalojnë një kohë vërtet të vështirë dhe po luftojnë për të mbijetuar, dhe kështu ata mund të shkojnë për paketim më të lirë dhe jo të qëndrueshëm,” thotë Stevenson. “Por nuk duhet të jetë një zgjedhje midis mbijetesës ekonomike dhe qëndrueshmërisë. Ne duhet të jemi në gjendje të vrasim dy zogj me një gur duke e vendosur qëndrueshmërinë në qendër të proceseve të biznesit. Bizneset që e bëjnë këtë mund të përfundojnë edhe më të fortë se sa nëse nuk do ta kishin bërë prioritet qëndrueshmërinë.”

Frika nga plastika dhe shëndeti

Plastika e virgjër ka përfituar gjithashtu nga pandemia e koronavirusit ndërsa kërkesa rritet për produkte të parapaketuara dhe pajisje mbrojtëse personale. Në mars, Organizata Botërore e Shëndetësisë u bëri thirrje prodhuesve të pajisjeve mbrojtëse personale që të rrisin prodhimin me 40 për qind për të shpëtuar jetë. Stevenson vë në dukje se që nga kriza ajo ka filluar të gjejë maska për fytyrën dhe doreza plastike gjatë pastrimit të saj dhe paralajmëron se ndërsa pajisjet mbrojtëse personale qarkullojnë nëpër mjedis të pakontrolluara, ajo mund t'i marrë ato nga plazhet vite pas tani.

Deri në pandemi, marrëdhënia emocionale me plastikën ishte e qartë; Konsumatorët në përgjithësi e kuptuan se ato ishin të dëmshme për mjedisin dhe donin të reduktonin përdorimin e tyre. Por tani, plastika me përdorim të vetëm shihet nga shumë njerëz si një mjet jetik në luftën kundër virusit.

Paketimi është një tjetër fushë në të cilën konsumi i plastikës për një përdorim është rritur; të ardhurat për tregtinë elektronike janë rritur me dy pikë përqindje pasi shumë evropianë shmangin dyqanet e tyre në favor të sigurisë relative të ekraneve të kompjuterit të tyre dhe ato produkte në mënyrë të pashmangshme do të pakëtohen për udhëtim.

Deri në pandemi, marrëdhënia emocionale me plastikën ishte e qartë; Konsumatorët në përgjithësi e kuptuan se ato ishin të dëmshme për mjedisin dhe donin të reduktonin

përdorimin e tyre. Por tani, plastika me përdorim të vetëm shihet nga shumë njerëz si një mjet jetik në luftën kundër virusit. Politico zbuloi se shoqata amerikane e plastikës i kishte thënë Departamentit të Shëndetit dhe Shërbimeve Njerëzore të SHBA-së në mars se “produktet plastike me përdorim të vetëm janë zgjedhja më sanitare kur bëhet fjalë për shumë aplikime, veçanërisht konsumin dhe transportin e ushqimit”. Megjithatë, një studim ka zbuluar që atëherë se plastika në të vërtetë strehon koronavirusin shumë më gjatë se gelqi ose druri.

Kuadri rregullator

Komisioni Evropian po e shtyn industrinë e riciklimit të plastikës që të rrisë kapacitetin aktual të riciklimit prej 5 milion ton në dhjetë milion ton në 5 vitet e ardhshme dhe do të kërkojë që shishet PET të përmbajnë 25 për qind materiale të ricikluara deri në vitin 2025 dhe 30 për qind materiale të ricikluara deri në vitin 2030 “Ne po llogarisim shumë tek Komisioni dhe ligjvënësit kombëtarë për të zbatuar masa konkrete që do të forcojnë përdorimin e riciklimit,” thotë Kristy-Barbara Lange, Shef i Çështjeve Publike në APK AG, një prodhues i plastikës së ricikluar.

Ekziston gjithashtu një çështje tjetër në horizont që mund t'i komplikojë këto përpjekje: Direktiva e BE-së për Plastikën për një përdorim, e cila parashtron këto synime, synon dhjetë artikujt më të zakonshëm të plastikës që gjenden në det (për shembull sythat e pambukut). Direktiva është shkruar para pandemisë së Covid-19 dhe nuk merr parasysh fluksin e maskave të disponueshme. Megjithatë, Justine Maillot, koordinatore e politikave të Aleancës Rethink Plastic, paralajmëron kundër rihapjes së legjislacionit për debat: “Rihapja e direktivës mund të ketë pasoja të paparashikuara,” shpjegon ajo. Do të ishte një shans për prodhuesit e plastikës me përdorim të vetëm që të shtyjnë për një zbutje të tekstit. Për më tepër, Direktiva u kërkon shteteve anëtare që të ulin në mënyrë të matshme mbetjet nga kontejnerët e ushqimit dhe pijeve deri në vitin 2026 në krahasim me vitin 2022. Por nëse pandemia nuk është nën kontroll deri atëherë, ambalazhet e marrjes mund të jenë më të larta se nivelet para pandemisë, duke fryrë artificialisht, bazën dhe neutralizimin efektiv të ndikimit të Direktivës.

Një mekanizëm tjetër në paketën e mjeteve të BE-së është taksa. Si pjesë e planit të rimëkëmbjes së koronavirusit, udhëheqësit e BE-së njoftuan se mbetjet plastike do të tatonen me 0.80 euro cent për ton. Por Maillot këmbëngul se rregullimi dhe taksat duhet të përqendrohen më tej në zinxhirin e vlerës së plastikës, në nivelin e rrëshirës, në mënyrë që të ndihmojnë në mbylljen e hendekut të çmimeve midis burimeve të virgjëra dhe të ricikluara. Me propozimin aktual të fokusuar në rrjedhën e poshtme, “ju mund të keni ende të gjitha ndikimet nga prodhimi dhe përdorimi [i plastikës]”, thekson ajo [lexoni më shumë në fokusin tonë të plastikës].

Kalimi në një ekonomi rrethore

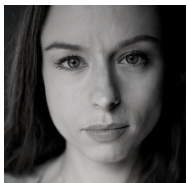
Megjithatë, nuk janë të gjitha lajmet e këqija. Ton Emans është president i Plastic Recyclers Europe dhe kreu i CeDo riciklimit, një nga prodhuesit më të mëdhenj të qeseve të mbeturinave të ricikluara në Evropë, që prodhon për tregun evropian mbeturina shtëpiake evropiane. “Ndonjëherë është më e shtrenjtë [se ekuivalentet e plastikës së virgjër sintetike], por ne kemi klientë që e kuptojnë biznesin tonë,” thotë Emans.

Emans është gjithashtu i sigurt për erërat aktuale të tregut, sepse ai beson se lojtarët më të vegjël që aktualisht përbëjnë një pjesë të madhe të sektorit duhet të zëvendësohen me kapacitete më të larta, veshje inovative, në mënyrë që të rritet kapaciteti për të përmbushur objektivat evropianë.

[...] nëse e zëvendësojmë të gjithë plastikën tonë njëpërdorimshe me një paketim tjetër njëpërdorimësh si letra, çështja vetëm është zhvendosur, nuk është zgjidhur.

Theksi te plastika është vetëm një nga një sërë sektorësh prioritarë të identifikuar nga Komisioni Evropian në Planin e Veprimit të Ekonomisë Rrethore, i cili përfshin gjithashtu tekstile, makina dhe bateri, dhe paketim. Siç vëren Maillot, shtytja për të reduktuar problemin e polimerit në Evropë është pjesë e një bisede më të gjerë rreth përdorimit të alternativave dhe reduktimit të mbetjeve; nëse e zëvendësojmë të gjithë plastikën tonë njëpërdorimshe me një paketim tjetër njëpërdorimësh si letra, çështja vetëm është zhvendosur, nuk është zgjidhur.

Por ndryshe nga shumë të tjerë, Emans mbetet pozitiv në lidhje me aftësinë e Evropës për të kaluar në plastikë të ricikluar dhe nevojën e saj të panegociueshme për të përqaftuar ekonominë rrethore. “Nëse jeni në riciklim, atëherë duhet të jeni optimist”, qesh ai.

Camille Nedelec is a freelance journalist with a background in print trade journalism before switching to TV news. She has worked for ITV, BBC and ARTE, and her work is regularly broadcast on France 24. She tweets under the handle [@camcomments](https://twitter.com/camcomments).

Published April 13, 2022

Article in Albanian

Translation available in English

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/si-e-ka-goditur-pandemia-riciklimin-e-plastikes/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space. Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.